

Sprek jubilant:

50 år med sprek utvikling for Sunnmøre friluftsråd

Sunnmøre friluftsråd er eit av dei største og eldste friluftsråda i landet. Frå 2022 famna Sunnmøre friluftsråd 158.000 innbyggjarar frå alle 15 kommunane på Sunnmøre (inkludert Vestnes). Fleire kommunar vore medlemmar frå starten i 1974. I år markerer Sunnmøre friluftsråd 50 år med aktivitet, tilrettelegging og arbeid for friluftsliv og folkehelse i vår region.

Stikk UT! er kjent for dei fleste, men Sunnmøre friluftsråd står for langt meir. Det er ein framtidretta organisasjon som no er jubilant etter eit halvt hundreår i stadig utvikling. Frå vekt på statleg sikring og tilrettelegging av friluftsområde på Sunnmøre, famnar friluftsrådet no aktivitetar for alle aldrar, kurs og rådgeving i tillegg til store prosjekt innan marin forsøpling og skjergardsteneste.

Starten for Sunnmøre friluftsråd

Inspirert av «Bergen og omland friluftsråd» kalla Fritjof Espeseth i Ålesund Øst Rotaryklubb inn til møte ved Teknisk skole i Ålesund i 1972 med mål om å danne eit lokalt friluftsråd.

17. september 1974 vart «Friluftsrådet for Ålesundregionen og Vestnes» offisielt landets sjettede friluftsråd. Interimsstyre med representantar frå Ålesund, Vestnes, Giske, Haram, Stordal vart etablert med formann Peter Kjelsvik. Ålesund Parkvesen ved Albert Aarøe var sekretariat.

Konstituerande årsmøte var i mars 1978 med Ålesund, Vestnes, Giske, Skodje og Sula som medlemmar. Styreleiar var Jakob Kjersem.

Etter fleire namnendringar vart namnet i 2016 «Sunnmøre friluftsråd», eit interkommunalt råd som frå 2022 famnar alle kommunar på Sunnmøre. Vestnes har vore ein naturleg medlemskommune frå start.

Allereie i 1977 var Friluftsrådet for Nordre Sunnmøre og Vestnes arrangør av landskonferansen for friluftsråda på oppmoding frå Miljødepartementet. Friluftsrådet var frå start ein aktiv medspelar i Friluftsrådenes landsforbund (FL) og i Norsk friluftsliv (tidlegare FRIFO).

Areal for friluftsliv

Statleg sikring av områder for friluftsliv var høgste prioritet dei første åra friluftsrådet eksisterte. Når ei eldre dame i USA ville selje eit nedlagt småbruk på Svinøya, var det truleg med å sette fortgang i at friluftsrådet vart etablert. I 1975 vart bruket på 80- 90 dekar kjøpt av staten for 150.000 kroner for å bli sikra friluftsområde. Plan for bruk og skjøtsel starta for alvor opp i 1978. På den tida vart gjort mykje pionerarbeid.

- Vi ville ta vare på og stelle den flotte naturen rundt oss og gjere den tilgjengeleg for fleire. Målet vårt var å sikre område og begynne med tilrettelegging, fortel Per Sortehaug, som var styreleiar frå 1987 til 1995.

1974-1994

Ålesund, Vestnes, Giske, Skodje og Sula kommune var med frå konstituerande årsmøte i 1978. Etter etablering vart Ørskog (1982), Haram og Stordal (1986) og Norddal (2003) medlemmar.

Sikring av areal og tilrettelegging

Fokus på planlegging, få med fleire medlemskommunar og sikre område for friluftsliv var hovudfokus i friluftsrådet sine første tjue år. Det vart gjort oppkjøp og avtalar på friluftsområde som Kråkvika, Skråvika, Mauren, Bjørnøya, Blimsanden, Langevågsholmane (Storholmen 1989), Eikrem, Vikholmen, Stafsethneset, Hundsvær, Gurinesbukta og Leirvågen.

Oppkjøpsprisen på Storholmane var 4-5 kroner per kvadrat og friluftsområdet fekk stor betydning for allmennheita.

Mange stadar vart det gjort tilrettelegging med brygger, rydding av stiar og toalett. Det var tett samarbeid med lag og foreiningar, mellom anna Rotaryklubbane som sørga for slått med langorv. Til gjengjeld ga friluftsrådet støtte til lag og foreiningar som bidrog til friluftslivstiltak.

Eit døme på kreativitet, var då friluftsrådet på 90-talet konstruerte og bygde Elvabytebrua innandørs vinterstid. Sommaren etter vart brua frakta til Ørskog med helikopter, der den vart til glede for folk og fe. Folk frå friluftsrådet konstruerte og nye brygger.

Friluftsrådet lokalt var aktiv i Friluftsrådernes landsforbund (FL), der Per Sortehaug var styremedlem og styreleiar i mange år. FL sentralt og dei lokale friluftsråda hadde stor gjensidig nytte av kvarandre. Samhaldet gjorde at ein fekk større slagkraft i spørsmål rundt friluftsliv. Friluftsrådet vart med å påverke vern av natur og var rådgjevar i mange spørsmål knytt til friluftsliv både lokalt og sentralt.

Dagleg leiar frå gjesterom til kontor

Det vart etter kvart mykje papirarbeid knytt til friluftsrådet. I 1992 kunne rådet endeleg tilsette 27 år gamle Magnhild Vatne som første dagleg leiar i friluftsrådet. Vatne var med på ei stor endring.

- Kontorarbeidet starta på Sortehaug sitt gjestesoverom i Langevågen, fortel Vatne.

Gleda var stor når friluftsrådet i 1993 fekk eit 12 kvadratmeter stort kontor i Ratvika Ålesund.

Bygging av brygger, toalett og drive skjøtsel på friluftsområda var viktig på den tida. Nils L. Skjong var ein trufast driftsmedhjelpar og hadde i fleire år med seg Odd J. Hjellbakk.

- Arbeidsmarknadstiltak som Kaja og SKAP gjorde at vi kunne ha fleire på lange sesongkontraktar. Det førte til at vi fekk utretta langt meir enn vi eigentleg hadde råd til, fortel Vatne.

1994-2004

Auka fokus på aktivitet

1994 vart eit merkeår, der Sunnmøre friluftsråd som første friluftsråd i landet tilsette ein person ansvarleg for å drive med aktivitet.

- Friluftslivets år ga ein boost og pengar til formidling. Christer Lundberg Nes var tidlegare hyra inn for å drive sommarleirar og aktivitetar retta mot barn og tilsette i skule og barnehage. No fekk han fast løn frå for å utvikle aktivitetane vidare, fortel Vatne.

Aktivitetsleiaren skapte ein oppsving på fleire tilbod. Friluftsrådet starta òg med utlån av utstyr, til dømes lavvoar.

Vatne og Lundberg Nes delte kontoret i Ratvika i Ålesund.

- Vi satt på eit knøttlite kontor med ryggen mot kvarande og kvar si bikkje under bordet. Vi var dei einaste fast tilsette medan sommarhjelpen hjelpte til i felt. Det var ei spennande tid for meg, ung som eg var og med to barnefødsler på den tida. Eg hadde to stødige styreleiarar i ryggen, Per Sortehaug og Arne Tunheim. Men vi måtte gå opp veggen sjølv. Det var spanande og lærerikt, fortel Vatne.

Mykje arbeid måtte gjerast for at friluftsarbeidet skulle få betre fotfeste.

2004-2014

Drift og vedlikehold

Vatne ga seg etter sju år i friluftsrådet. I 1999 tok Geir Haugli over som dagleg leiar. Han sto ved roret i nesten 15 år. I denne tida var tilrettelegging av friluftsområda høgt vektlagt.

I Haugli sin periode vart det mellom anna bygd 13 toalett på friluftsområde i Ålesundsregionen. Aktivitet, drift av område og tilretteleggingstiltak fekk stadig meir fokus.

- Synleggjering av kva drift kostar av arbeid og økonomi vart viktig, fortel Haugli.

Gunnar Tenfjord var den fyrste som vart tilsett i friluftsrådet som driftsmedarbeidar. Året var 2000 og Tenfjord heldt fram til 2014.

- Tenfjord var særst sentral i arbeidet med tilrettelegging. Han hadde ofte med seg folk på arbeidsmarknadstiltak og gjorde mykje viktig arbeid i felt, seier Haugli.

Frå 2014 vart Pål Henry Høyberg tilsett som driftsleiar, noko han framleis er.

Aktivitet og påverknad

Arbeidet med statleg sikra friluftsområde heldt fram.

- Vi brukte mykje tid på å skaffe midlar og gjere avtalar med grunneigarar, fortel Arne Tunheim og Ove Kaldhol, som begge hadde fleire år som styreleiarar i Sunnmøre friluftsråd.

Gjennom stor kurs- og møteverksemd var friluftsrådet med å påverke saker som gjeld friluftsliv i medlemskommunane lokalt. Samspelet med Friluftsrådernes landsforbund (FL) sentralt var tett, og samarbeidet Friluftsrådet Nordmøre og Romsdal vart vidareutvikla i denne perioden. I 2011 vart Sunnmøre friluftsråd medlem av Forum for natur og friluftsliv (FNF) Møre og Romsdal.

Prosjekta Læring i friluft, Prøve på UNG, Naturlos og Basecamp Sunnmøre famna mange. I tillegg vart det halde kurs for lærarar gjennom Den kulturelle skolesekken. Mange deltok på TellTur og utstyrstilbodet vart utvida med 20 kajakkar.

2014-2024

Stor vekst og mangfald

I tiåret 2014 til 2024 vaks friluftsrådet raskt med breiare fagområde og fleire medlemskommunar. Stranda, Volda, Ørsta, Ulstein, Sykkylven, Herøy, Hareid og Sande kom med i friluftsrådet.

Vebjørn Krogsæter frå Haram vart styreleiar i 2014 og heldt fram i åtte år. Frå 2021 til 2023 var han i tillegg styreleiar for Friluftsrådenes landsforbund.

May Britt Haukås tok over som dagleg leiar for Sunnmøre friluftsråd i 2014. Hennar medieerfaring kom godt med. Å nå ut med informasjon og tilbod om aktivitetar var viktig. Haukås hadde rekruttering av medlemskommunar og Stikk UT! som prioritet.

- Hovudmålet vårt var å få folk ut på tur, og det ville eg inspirere til, fortel Haukås.

Friluftsrådet Nordmøre og Romsdal dreiv Stikk UT! frå 2009 og i 2015 vart Sunnmøre med. Tal på deltakarar og registrerte turar skaut fort til vers. Frå 2022 var alle kommunane medlemmar i friluftsrådet og dermed med på Stikk UT!. StikkUT! er samla sett det største folkehelseilbodet i Møre og Romsdal. Møre og Romsdal fylkeskommune, Sparebanken Møre og Wattn har vore viktige sponsorar.

«Naturmøteplassen», ein uformell treffstad med vertskap og kaffi, vart etablert fleire stadar frå 2016. I dag har 10 naturmøteplassar faste treffdagar med god hjelp frå lokale vertar.

Friluftsrådet overtok «Leikepatruljen» i skulane. Inger Bakke vart tilsett i 2017 og utvikla etter kvart friluftsrådet sitt eige prosjekt «Slå på ringen», der Gjensidigestiftelsen og Sparebanken Møre er hovudsponsorar. Bakke jobba òg fram nye tilbod til framandspråklege i prosjektet «Naturen som eg er ein del av» i samarbeid med vaksenopplæringa i medlemskommunane.

Tilbod om aktivitetar for unge vart stadig utvikla parallelt med kursing i kajakk og livberging for vaksne. Kom UT! vart for første gong arrangert i haustferien 2017.

Marint fokus

Arbeid med marin forsøpling og skjergardstenesta vart på kort tid ein stor og viktig del av Sunnmøre friluftsråd sitt arbeid.

Etablering av Skjærgårdstjenesten Møre og Romsdal kravde eit omfattande forarbeid. I 2016-2018 vart det løyvd 15 millionar frå statsbudsjettet, noko som var viktig for satsinga framover. Skjærgårdstjenesten Møre og Romsdal er eit spleiselag mellom staten (Miljødirektoratet), fylkeskommunen og medlemskommunane til dei to friluftsråda i fylket. Torgeir Sund vart tilsett som leiar i 2018. Sunnmøre friluftsråd står for den daglege drifta av tenesta.

I 2018 gjekk skjergardstenesta til innkjøp av arbeidsbåten «Rigmor». Den er eit viktig verktøy i arbeidet med skjøtsel og utvikling av kystnære friluftsområde. Vidare har den stor betydning for arbeidet med marin forsøpling. I 2024 planlegg skjergardstenesta å kjøpe ein arbeidsbåt til for å utvide rekkevidda i tenesta.

Marin forsøpling vart ein stor post frå 2017. Ann Helen Hellevik var første fagleiar marin forsøpling frå 2018. Malin Therese Fiksdal tok over i 2022. Med midlar frå Miljødirektoratet og

Handelens Miljøfond har det årleg vore arrangert omfattande ryddeaksjonar, der både frivillige og tilsette har vore med. Friluftsråda har saman med Runde Miljøseier etablert Nettverk for marin forsøpling i Møre og Romsdal.

Eit friluftsråd for alle kommunane

I samband med rekruttering av fleire kommunar endra friluftsrådet namn til Sunnmøre friluftsråd i 2016.

- Vi dreiv aktiv rekruttering av kommunar og ville vise at friluftsrådet er for heile Sunnmøre. Frå ni kommunar då eg starta, var nesten alle kommunane med eller i ein prosess for å bli med då eg slutta, seier Haukås.

I 2021 overtok Eva Hove over som styreleiar etter Vebjørn Krogsæter. Anne Berit Støyva Emblem overtok stafettspinnen etter Haukås i 2020. Frå 2022 vart alle kommunane på Sunnmøre med.

- For Sunnmøre friluftsråd er det svært gledeleg at organisasjonen no famnar Vestnes pluss alle 14 kommunane på Sunnmøre. Kommunane er friluftsrådet sin grunnstamme og ryggrad. Vi er her for kommunane og ønsker å vere ein viktig bidragsytar og pådrivar for deira arbeid for friluftslivet, seier Støyva Emblem.

Miljødirektoratet starta det nasjonale prosjekta «Kartlegging og verdsetting av friluftsområde» og «Friluftslivets ferdselsårer». I desse prosjekta har friluftsrådet hatt ei viktig rolle som igangsetjar og rådgjevar for kommunane på Sunnmøre.

Friluftsrådet er støttespelar for at kommunane skal etablere statleg sikra friluftsområde, skrive gode forvaltningsplanar, bygge gode stiar og generelt legge til rette for friluftsliv.

Eit levande friluftsråd i vekst

Medlemskontingenten er i dag om lag 20 kroner per innbyggjar, samla 3,2 millionar kroner. Medlemskontingenten utgjer 20 prosent av inntektene til friluftsrådet, medan 80 prosent er prosjektinntekter skaffa etter søknadar frå friluftsrådet. Ein kan såleis seie at kommunane får tilbake det femdobbelte av medlemskontingenten ved å vere medlem.

Midlar frå Miljødirektoratet, Friluftsrådenes landsforbund og Møre og Romsdal fylkeskommune er viktige for å halde drifta til friluftsrådet i gang. I tillegg har friluftsrådet gjennom mange år hatt stor nytte av viktige sponsorar som Handelens Miljøfond, Sparebanken Møre, Wattn, Gjensidigestiftelsen og lokale sponsorar som til dømes Ørskog Sparebank.

- Alt i alt kan aktiviteten i stor grad variere frå år til år, avhengig av kva prosjekt vi får midlar til. Grunnstammen til friluftsrådet vil uansett vere den same. Og sjølv om vårt praktiske seier er i Ålesund, både vil og skal vi famne alle våre medlemskommunar, forklarar styreleiar Eva Hove.

No ønsker Sunnmøre friluftsråd alle velkommen til feiring av jubilaranten 17. august. Og vonleg vil det bli 50 nye år med Sunnmøre friluftsråd samla i eitt råd for alle kommunane på Sunnmøre.

Fakta

Kort om Sunnmøre friluftsråd i dag

Sunnmøre friluftsråd er eit av 29 interkommunale friluftsråd i Norge. Vi vart oppretta i 1974, den gongen som Friluftsrådet for Ålesund og omland, og skifta namn til Sunnmøre friluftsråd i 2015. Alle kommunane på Sunnmøre er medlem og har ei eiga samarbeidsavtale for fellesskapet, vi dekker om lag 158.000 innbyggjarar.

Friluftsrådet er eit kompetansesenter for friluftsliv. Vi arbeider for eit naturvennleg, berekraftig og lite utstyrskrevjande friluftsliv for alle. Folkehelse er fundamentet i alt vi gjer. I samarbeid med kommunane, andre styresmakter, organisasjonar og frivillige, fremmer vi allsidig og miljøvennleg friluftsliv i regionen. Vi stimulerer til friluftsliv til beste for trivsel og helse for alle og skaper større forståing for nytten av friluftsliv. Fysisk aktivitet som StikkUT! er ein viktig del, samt sikring og tilrettelegging av friluftsområde. Gjennom Skjergardstenesta Møre og Romsdal gjer vi sjøbaserte friluftslivsområde tilgjengelege. Vi jobbar for ei reinare fjøre, og koordinerer frivillig og profesjonelt arbeid mot marin forsøpling. 80 prosent av omsetnaden til friluftsrådet er prosjektinntekter som kjem heile Sunnmøre til gode.

Friluftsrådet sine namnendringar gjennom 50 år

17. september 1974 vart «Friluftsrådet for Ålesundregionen og Vestnes» offisielt ein organisasjon og interimsstyret sett ned. Fire år seinare fekk organisasjonen namnet «Friluftsrådet for Nordre Sunnmøre og Vestnes», før geografiske grenser vart viska vekk under «Ålesund og omland friluftsråd». I 2016 vart namnet «Sunnmøre friluftsråd», eit interkommunalt råd som frå 2022 har famna alle Sunnmørs-kommunar. Vestnes har vore med frå starten.

Når vart dei ulike kommunane medlemmar i friluftsrådet?

1974: Ålesund, Vestnes, Giske, Haram, Stordal (interimsstyre)

1978: Ålesund, Vestnes, Giske, Skodje, Sula (konstituert styre)

1982: Ørskog

1986: Haram og Stordal

2003: Norddal

2017: Stranda

2018: Volda, Ørsta, Ulstein

2020: Sykkylven

2021: Herøy

2022: Hareid og Sande

Styreleiarar i friluftsrådet

- 1974 – 1978: Peter Kjelsvik
- 1978 – 1981: Jakob Kjersem
- 1982 – 1986: Eiulf Weiberg Olsen
- 1987 – 1994: Per Sortehaug (+ I sentralstyret FL frå 1989 og mange år framover.)
- 1995: Stein Ravnestad
- 1996 – 1999: Arne Tunheim
- 2000 – 2006: Ove Kaldhol
- 2007: Lidvar Giskeødegård
- 2008 – 2010: Torleiv Rogne
- 2011 – 2012: Arne Birkeland
- 2013: Odd Egil Valderhaug
- 2014 – 2020: Vebjørn Krogsæter (+ I styret for FL 2018-2023, nestleiar 2020, styreleiar 2021-23)
- 2021 – no: Eva Hove (noverandre)

Dagleg leiarar i friluftsrådet

- 1974 – 1978: Ingen dagleg leiar. Albert Aarøe i Ålesund Parkvesen sekretær første åra.
- 1978 – 1992: Ingen dagleg leiar. Karl Petter Rødstøl sekretær i mange år, Harald Vågene nokre år.
- 1992 – 1999: Magnhild Vatne, første dagleg leiar
- Vikarar fødselspermisjonar: John-Ole Aarsæther (96/97) og Lars Gotaas (97-99)
- 1999 – 2014: Geir Haugli
- 2014 – 2020: May Britt Haukås
- 2020 – no: Anne Berit Støyva Emblem

Styret Sunnmøre friluftsråd (KO) jubileumsåret 2024

Styret har leiaransvaret for friluftsrådet mellom representantskapsmøta. Alle medlemskommunane har ein representant i styret, Ålesund har to.

Styret for 2024/25 var valt på representantskapsmøtet i april 2024 etter val i kvar av kommunane, og består av:

Kommune	Styremedlemmar	Varamedlemmar
Fjord	Eva Hove (leiar)	Almar Bonsaksen Remme
Ulstein	Berit Sandvik Skeide (nestleiar)	Stig Ole Borgundvåg
Giske	Jan Ove Skodje	Kjersti Valderhaug Bakke
Hareid	Annika Brandal	Bernhard Harkjerr
Herøy	Linn-Therese Hansen Sævik	Sigurd Nygard
Sande	Sindre Slettestøl	Sara Fugledal Wiik
Stranda	Bodil Trondstad Lie	Thomas Roset
Sykkylven	Sveinung Vemøy	Eva Eline Tandstad
Sula	Nils Erik Bjørkavåg	Karoline Antonie Slinning
Vanylven	John Willy Klungre	Njål Sivertstøl
Vestnes	Jon Kåre Osdal	Sissel Vik Vassenes
Volda	Annlaug Sunde Stokke	Stig Helland
Ørsta	Bente Iren Flåvik Bjørndal	Marita Aklestad
Ålesund	Ole Grebstad	Unni Kristin Wiik
Ålesund	Thea Elise Vestre Aasen	Thor Erik Aag
TILSETTREPR.	Christer Lundberg Nes	Hilde Ellingsæter

Representantskapet for Sunnmøre friluftsråd (KO) 2024-2027

Kvart kommunestyre har valgt sine utsendingar for kommunestyreperioden 2024-2027:

Kommune	Utsendingar	Vararepresentantar
Fjord	Nina Beate Grøndahl	Palma Flåen Øvrebust
Fjord	Anders Jørgen Gjerde	Nils Johan Myren Døving
Haram	Vebjørn Krogsæter	Siv Kathrin Ulla (1)
Haram	Caroline Kjerstad Grønli	Emil Korsnes (2)
Hareid	Bernt Brandal	Oskar Grimstad
Hareid	Linn Wingsternes	Torill Leirbrekk
Herøy	Ann-Kathrin (Tine) Storøy	Frank Roy Moltu (1)
Herøy	Per Kristian Furø	Camilla Aksnes Kvalsvik (2)
Giske	Hanne Roaldsnes	Bente Fiskerstrand
Giske	Kåre Sæter	Jan Ove Skodje
Sande	Dag Vaagen	Einar Ekroll
Sande	Camilla Auflem Vik	Wenche Bjørkeng
Stranda	Rolf Ness	Øystein Strand
Stranda	Antonia Kolodziejczyk	Tonje Beate Årvik
Sykkylven	Øyvind Hunnes	Bjørn Inge Drabløs (1)
Sykkylven	Anne Kari Aamodt	Anne Line Skrede Høidal (2)
Sula	Eln Elise Eddie Stamnæss	Wivi-Ann Digernes
Sula	Nils Erik Bjørkavåg	Terje Måseidvåg
Ulstein	Stian Skorgen Scheide	Lisa Mari Breivik Anderson
Ulstein	Mariette Elise Gjerde	Oddvar Gjerde
Vanylven	Paul Sindre Vedeld	Lena Landsverk Sande
Vanylven	Nils Olav Moen	Elisabet Lauvstad Haugen
Vestnes	Nils Aimar Brastad	Martin Kjøpstad
Vestnes	Ragnhild Tandstad	Mari Nalbant Karadash
Volda	Sølvi Dimmen	Sverre Leivdal
Volda	Jan Erik Stokkeland	Bjørnar Fylling
Ørsta	Siri Dahl Masdal	Karen Høydal
Ørsta	Gunnar Knutsen	Yngve Frøland, Odd M. Vinjevoll
Ålesund	Arild Holmeide	Daniella Barholm
Ålesund	Ingrid Kvam Steinshamn	Tore Johan Øvstebø